

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version: Miettinen, H. ; Soini, S. & Kivelä, S. (2021) Nimetön elämä. Kätilölehti 5, s. 24.

Nimetön elämä

TEKSTI Hanna Miettinen, Sanna Soini, Salla Kivelä

Kuolleena syntyneet lapset jäävät Suomessa vaille virallista nimeä, koska heitä ei kirjata väestötietojärjestelmään. Tilanne hankaloittaa vanhempien suruprosessia ja asettaa heidät eriarvoiseen asemaan verrattuna muihin lapsiperheisiin.

”Nyt hän on vain määrittelemätöntä ja nimetöntä tähtipölyä.”

Vaikka lääketiede ja raskauden seuranta ovat Suomessa huippuluokkaa, niin toisinaan perhe joutuu kohtaamaan suuren surun ennen lapsen syntymää. Lapsen kuolemaan voi olla synnä kohtukuolema, joita tapahtuu Suomessa vuosittain noin 150, tai sitten myöhäinen raskaudenkeskeytys sikiöllä todetun sairauden/vamman tai rakenteellisen poikkeavuuden vuoksi, joita tehdään Suomessa vuosittain noin 400. Kohtukuolemalla tarkoitetaan lapsen kuolemista kohtuun raskausviikon 22 jälkeen tai ollessaan syntyessään vähintään 500 g painoinen. Myöhäisellä raskaudenkeskeytyksellä tarkoitetaan raskaudenkeskeytystä sikiöllä todetun sairauden/vamman tai rakenteellisen poikkeavuuden vuoksi, kun raskaus on kestänyt enintään 24+0 raskausviikkoa.

Kun raskaus on kestänyt 154 päivää (22 rvk) ja lapsi syntyy kuolleena, vanhemmilla on oikeus vanheimpainetuksiin. Heillä on myös velvollisuus haudata 22 rvk jälkeen kuolleena syntynyt lapsi, mutta heillä ei ole nykyisen lainsäädännön puitteissa oikeutta saada lapsensa nimitietoja virallisiksi väestötietojärjestelmään niin, että lapsi näkyisi molempien vanhempien tiedoissa. Lasta ei ikään kuin ole ollutkaan olemassa.

Tutkimustulokset kertovat miten kuolleena syntyneiden lasten vanhemmat kokevat virallisen nimeämättömyyden:

Näkymättömästi osana perhettä

Lapsensa menettäneet vanhemmat kokiivat kuolleena syntyneen lapsensa osaksi perhettä ja hänet laskettiin lapsilukuun kuuluvaksi. Tunneside oli jo raskausaikana muodostunut hyvin vahvaksi ja lapsesta puhuttiin omana persoonana. Lapselle oli annettu kutsumanimi ja vastaajista tuntui tärkeältä puhua lapsesta hänen omalla nimellään. Vanhemmilla

on oikeus antaa lapselleen nimi, joka ei kirjaudu väestötietojärjestelmään, ja tämän nimen voi myös hautamuistomerkkiin laittaa. Se onkin ainut paikka, jossa lapsen nimi lukee ja josta hänen olemassaolonsa voi nähdä kuoleman jälkeen. Vastauksissa kävi myös ilmi, etteivät kaikki vanhemmat olleet tietoisia tästä oikeudesta, jolloin he olivat käyttäneet termiä ’tyttövauva’ tai ’poikavauva’. Vanhemmat kokivat kuitenkin, että virallista nimeä, joka olisi nähtävillä väestötietojärjestelmässä, olisi ollut mielekkäämpi käyttää ja tällöin myös muut ihmiset, yhteiskunta mukaan lukien tunnustaisi lapsen oikeaksi ihmiseksi.

”Tuntuu todella pahalta, että virallisesti häntä ei ole. Kuin kokonainen ihminen olisi pyyhitty pois.”

Elämän mittainen suru

Surua lapsen kuolemasta vanhemmat kuvailivat suureksi, elämän vaikeimmaksi kokemukseksi, jonka kanssa yritettiin elää. Osalle kuolema oli tuonut masennusta ja elämän ilottomuutta. Vastauksista kävi ilmi, että vanhempien tunteet surusta ja lapsen kuolemasta olivat samankaltaisia riippumatta siitä, oliko menetys tapahtunut hiljattain tai vuosikymmeniä aikaisemmin. He myös kokivat lapsensa virallisen nimeämättömyyden samankaltaisesti.

”Kaikki nämä vuodet olisi olleet pikkuisen helpommat, jos lapselle olisi annettu nimi virallisesti.”

Vanhemmilla oli tunne, että virallinen nimeämättömyys alensi lapsen ihmisarvoa yhteiskunnallisesti, ikään kuin hänet olisi unohdettava, vaikka he kokivat lapsen osaksi perhettä. Vanhemmat myös surivat yhteisen ajan menettämistä ja muistojen puuttumista. Heille oli lapsen kehityksen etapit vaikeita, oli sitten ky-

symys kouluun menosta, ripille pääsystä tai täysi-ikäiseksi tulemisesta. Koska vanhemmista tuntui, ettei lapsi ollut muille todellinen, heidän tarvitsi ikään kuin todistella muille olevansa vanhempia ja lapsen olleen olemassa.

Osa vanhemmista toi esille seikan, joka vaikuttaa tuleviin sukupolviin. Vaikka vanhemmat kokivat lapsensa osaksi sukua ja perhettä, niin silti hänestä ei tule tulevaisuudessa näkymään henkilötietoja, mikä vääristää esimerkiksi sukututkimuksia. Tähän vanhemmat toivoivat muutosta, joka toteutuisi sillä, että lapset kirjattaisiin väestötietojärjestelmään. Vanhemmat kokivat muutoksen kuolleena syntyneiden lasten kirjaamisen byrokraattisesti pienenä asiana. Se olisi helppo toteuttaa, mutta tuntuisi vanhemmista sitäkin suuremmalta ja tärkeältä asialta, jolla tuotaisiin suruun helpotusta.

Vinkkejä vanhempien kohtaamiseen

Miten hoitohenkilökunta voisi auttaa ja tukea ennen syntymää lapsensa menettäneitä? On tärkeää, että hoitohenkilökunta ottaisi kuolleena syntyneet lapset ihmisinä ja samanarvoisina vastaan kuin elävänä syntyneetkin pienokaiset. Myös se, että kysyttäisiin lapsen nimeä ja sitä käytettäisiin hänestä puhuttaessa, oli vanhemmista äärimmäisen tärkeää. Olisi myös hyvä tukea vanhempia kohtaamaan menehtynyt lapsi ja viettää hänen kanssaan aikaa luoden pieniäkin muistoja, joista surun keskellä voi saada lohtua.

Irlannissa on käytössä kyyneltarra, joka laitetaan lapsensa menettäneen perheen kansioon. Tämä toimii merkinä hoitohenkilökunnalle, jotta he osaisivat kohdata kiireenkin keskellä perheen erityisellä empatialla ja läsnäololla. Tämä auttaa perheitä suuren surun keskellä. Olisiko tämä käytäntö myös Suomessa toimiva?